

4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNUNDA DOĞRUDAN TEMİN USULÜ*

Prof. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN**

Arş. Gör. Hande Sena ÇALIŞ***

DIRECT PROCUREMENT IN PUBLIC PROCUREMENT LAW NUMBER 4734

Makaleye Atıf

Klasik Usul: Üstün, Ümit Süleyman / Çalış, Hande Sena: 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda Doğrudan Temin Usulü, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1, 2019, s. 11-36.

APA: ÜSTÜN, Ü., ÇALIŞ, S. (2019). 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda Doğrudan Temin Usulü. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27 (1), 11-36.DOI: 10.15337/suhfd.545146

* **Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih:** 06.11.2018

Kabul Edildiği Tarih: 14.03.2019

DOI Numarası: <https://dx.doi.org/10.15337/suhfd.545146>

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mali Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

E-mail Adresi: sustun@selcuk.edu.tr

ORCID ID: [0000-0003-0710-3312](https://orcid.org/0000-0003-0710-3312)

*** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

E-mail Adresi: handecalis@selcuk.edu.tr

ORCID ID: [0000-0002-8915-6276](https://orcid.org/0000-0002-8915-6276)

ÖZ

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki idarelerin mal veya hizmet alımları ve yapım işleri için düzenlenecek ihalelerde, açık ihale ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usul olarak belirlenmiş ve belli hallerde başvurulmak üzere pazarlık usulüne yer verilmiştir. Doğrudan temin ise, söz konusu ihale usullerine ek bir alım usulü olarak yalnızca Kanunun 22. maddesinde sayılan hallerde uygulanmak üzere öngörülmüştür. Doğrudan temin usulü, ilan yapılmaksızın, teminat alınmaksızın ve ihale komisyonu kurma zorunluluğu bulunmaksızın uygulanması açısından ihale usullerinden ayrılmaktadır. Bu çalışmada, doğrudan temin usulünün özellikleri, uygulanacağı haller ve ihtiyacın bu usule başvurularak karşılanması halinde idarenin dikkate alması gereken esaslar irdelenecek, bu hususa ilişkin yorum ve önerilere yer verilecektir.

ANAHTAR KELİMELEER: Mal alımı, hizmet alımı, yapım işleri, idari makamlarca yapılan ihale, eşik değer.

ABSTRACT

The basic tendering procedures for procurement of goods, services and construction works are regulated as open procedure and restricted procedure for the administration which is included in the scope of procedure in the Public Procurement Law number 4734 and the negotiated procedure is regulated for applying under prescribed situations in aforesaid Law. In addition to these procedures, direct procurement is regulated as a purchase procedure to be implemented in the cases referred to, in Article 22 of the Law. Direct procurement differs from the procurement procedures from the point of notice rules, without getting guarantee and assigning tender commission. In this study, the characteristic of direct procurement, the situations this procedure is applied and in case of ensuring the needs by applying this method the principles that administration should take into consideration will be examined and interpretations and suggestions will be included.

KEYWORDS: Procurement of goods, procurement of service, construction works, procurement held by public authorities, threshold value.

GİRİŞ

İdare, kamu hizmetlerini sunarken taşınır veya taşınmaz mallara, çeşitli hizmet alımlarına ihtiyaç duyabilir. Bu durumda, ihtiyacın temini için 4734

sayılı Kamu İhale Kanununa uygun şekilde, ihale usullerinden birinin uygulanması gerekir. Bu ihale usulleri, açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulüdür. Bununla birlikte birtakım ihtiyaçların karşılanması için daha az prosedür içeren ve süratli bir usulün uygulanmasına gereksinim duyulmuştur. Doğrudan temin usulü, idarenin mevzuatta belirtilen hallerle sınırlı olmak üzere kullanabildiği ve ihtiyacın pratik olarak giderilmesini sağlayan bir alım usulüdür.

Doğrudan temin usulü, Kamu İhale Kanununda yer alan ihale usullerinden farklı olarak; ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın uygulanmaktadır. Ayrıca doğrudan temin usulünde, Kanunun 10. maddesinde belirtilen şartların varlığının araştırılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Söz konusu farklılıkların, mal ve hizmet alımı veya yapım işi için sözleşme yapacak olan idarenin, sözleşmenin karşı tarafını belirleme sürecini hızlandırma konusunda faydası bulunmaktadır. Ancak ihale sürecinin kamu gücü ayrıcalıklarını kullanarak tesis edilen idari işlemlerden oluştuğu dikkate alındığında, sürecin hukuka uygun olarak yürütülmesi kamu yararının gerçekleşmesi açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple doğrudan temin usulünün, esaslarının ve uygulanacağı hallerin ele alınması gerekmektedir.

Bu çalışmada, doğrudan temin usulü, Danıştay ve Kamu İhale Kurumu kararları başta olmak üzere konuya ilişkin kararlar ışığında ele alınarak, idarenin bu usulü uygulayarak yaptığı alımlarda izlemesi gereken temel esaslar irdelenecek, öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın birinci kısmında, genel olarak doğrudan temin usulü açıklanacak, doğrudan teminin bir ihale usulü olmadığına değinilecektir. İkinci kısımda ise, doğrudan temin usulünün özellikleri, bu hususa ilişkin Kamu İhale Genel Tebliğinde yer alan hükümlerle birlikte incelenecek ve Kanunun 22. maddesinde düzenlenen, doğrudan temin usulünün uygulanabileceği haller ele alınacaktır.

I. DOĞRUDAN TEMİN USULÜNE GENEL BAKIŞ

Doğrudan temin usulü, Kanunun 4. maddesinde tanımlanmaktadır. Buna göre doğrudan temin, *“bu Kanunda belirtilen hallerde ihtiyaçların, idare tarafından davet edilen isteklilerle teknik şartların ve fiyatın görüşülerek doğrudan temin edilebildiği usulü”* ifade etmektedir¹. Kanunun 22.

¹ Kanunun 3. Maddesinde istisnalar arasında sayılan, dolayısıyla Kanuna tabi olmayacağı öngörülen bazı hallerde uygulanacak ihale usul ve esaslar hakkında

maddesinin gerekçesinde, doğrudan temin usulünün “küçük ölçekli günlük ihtiyaçların karşılanması ile küçük bakım onarım işlerinin yaptırılmasında kolaylık sağlamak üzere²” düzenlendiği ifade edilmiştir. Böylece, idarenin günlük ihtiyaçları, kâğıt, kırtasiye malzemeleri, akaryakıt, tıbbî malzeme, temizlik malzemesi, taşınır ve taşınmaz malları için gereken küçük onarım hizmetlerinin ihale usullerinin uzun süren aşamalarına göre daha hızlı bir şekilde temin edilmesi amaçlanmaktadır³.

İdarenin kanunda sayılan durumlar dışında, doğrudan temin usulüne göre mal veya hizmet alımı ile yapım işini yaptırması mümkün görünmemektedir. Bu usulde ihaleye çıkılması söz konusu olmadığı için, doktrinde doğrudan temin usulü “ihalesiz usul” olarak da ifade edilmektedir⁴. Doktrinde, Kanunda açıkça ihale usulleri arasında yer almamakla birlikte, Kanunun bütün olarak değerlendirilmesi ve doğrudan teminin ihale usullerinden biri olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade eden görüş bulunmaktadır⁵.

Nitekim Danıştay’ın bir kararında da doğrudan teminin bir ihale usulü olmayıp Kanunun 22. maddesinde sayılan hallerin varlığı halinde başvuru bir alım usulü olduğu vurgulanmıştır. Buna göre, bu usulün uygulanmasında Kamu İhale Kanununun ihaleye katılanlarda aranan yeterlik kurallarına ilişkin 10. maddesi ve ihaleye katılmayacak olanları düzenleyen 11. maddesinin de uygulanması zorunlu değildir⁶.

Cumhurbaşkanı Kararlarında doğrudan temin usulüne yer verilmektedir. Söz konusu Cumhurbaşkanlığı Kararları şunlardır: Strateji Ve Bütçe Başkanlığı Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (F) ve (Y) Bentleri Kapsamında Yapılacak İhalelere İlişkin Esaslar, RGS. 30554 RGT. 03.10.2018; Vakıf Kültür Varlıklarının Onarımları ve Restorasyonları İle Çevre Düzenlemesine İlişkin Mal ve Hizmet Alımlarına Dair Usul ve Esaslar, RGS. 30581 RGT. 31.10.2018; Tarım ve Orman Bakanlığı Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (B) Bendi Kapsamında Yapılacak Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Usul ve Esaslar, RGS. 30535 RGT. 14.09.2018.

² <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/> (E.t. 18.12.2018).

³ İNAN Atilla, *İhale Hukuku Ders Notları*, Ankara 2016, s. 148.

⁴ TAŞDELEN Aziz, *Kamu Harcamaları Hukukunda İhale Süreci*, Ankara 2004, s. 85.

⁵ ARSLAN Çetin, *İhaleye Fesat Karıştırma Suçu*, Ankara 2010, s. 27.

⁶ “...doğrudan temin yönteminin bir ihale türü olmaktan çıkarıldığı, yine Kanunun 22 nci maddesinde, belli bir miktar parayı aşmayan ihtiyaçların, ihale komisyonu kurma ve 10. maddede sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale

Anayasa Mahkemesi içtihadına göre, “Doğrudan temin yöntemi, bir ihale usulü olmayıp, Kanun'da belirtilen hallerde ihtiyaçların, idare tarafından davet edilen isteklilerle teknik şartların ve fiyatın görüşülerek doğrudan temin edildiği alım yöntemini ifade etmektedir. Kanun'un 22. maddesinde, ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın "doğrudan temin" yöntemine başvurulabilecek haller belirtilmiş ve bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma ve 10. maddede sayılan yeterlik kurallarının aranma zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçların temin edileceği hükme bağlanmıştır”⁷.

Yargıtay ise, ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için kanunlarda öngörülmüş ihale usullerinden biri ile yapılmış ya da yapılacak bir ihale ve iş olmasının zorunlu olduğunu “doğrudan temin yönteminin bir ihale olmadığı, sadece madde metninde belirtilen durumlarda idarelerce kullanılacak bir satın alma yöntemi olduğunu” ifade ederek doğrudan temin ile gerçekleştirilen alımlarda ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşmayacağına karar vermiştir⁸. Doğrudan temin usulüne başvurularak

yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak temin edilebileceğinin hükme bağlandığı, öte yandan Kamu İhale Genel Tebliğinin Birinci Bölümünün XV. maddesinin (B) bendinde, doğrudan teminin bir ihale usulü olmaktan çıkarılması nedeniyle 4734 sayılı Kanununun "İhaleye Katılımda Yeterlik Kuralları" başlıklı 10. maddesi ile "İhaleye Katılmayacak Olanlar" başlıklı 11.maddesinin doğrudan temin usulünde uygulanmasının zorunlu olmaktan çıkarıldığının karara bağlandığı görülmektedir". D1D, KT. 21.10.2009, E. 2009/1123, K. 2009/1440, <http://www.hukukturk.com> (E.t. 16.03.2018).

⁷ AYM, 25.12.2014, E. 2014/16, K. 2014/197, RG. 15.04.2015, S. 29327.

⁸ Y5CD, 02.07.2015, E. 2013/14111, K. 2015/13337, <http://www.hukukturk.com> (E.t. 27.03.2018); Doğrudan temin ihale usulü olmadığından Yargıtay'ın yerleşik içtihadı bu satın alma usulü açısından ihaleye fesat karıştırma suçunun unsurlarının oluşmayacağıdır. Bununla birlikte, kamu görevlisinin eylemlerinin Türk Ceza Kanununda düzenlenen başka bir suçun unsurlarını oluşturması mümkündür. “İhaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için kanunlarda öngörülmüş ihale usullerinden biri ile usulüne uygun yapılmış ya da yapılacak bir ihale ve iş olmasının zorunludur. Doğrudan temin yönteminin ise bir ihale usulü olmadığı, sadece madde metninde belirtilen durumlarda idarelerce kullanılacak bir satın alma yöntemi olması nedeniyle kamu görevlisi olan adı geçen sanığın eylemlerinin zincirleme biçimde görevi kötüye kullanma suçunu oluşturacağı gözetilmelidir”. Y5CD, 28.02.2013, E. 2012/3588, K. 2013/1487, <http://www.hukukturk.com> (E.t.

gerçekleştirilen alımlarda ortaya çıkan usulsüzlükler, suçun konusunun yokluğu sebebiyle ihaleye fesat karıştırma suçu oluşturmamaktadır. Doğrudan temin usulünde, kamu görevlisi tarafından piyasada fiyat araştırması yapılırken gerçekleştirilen ve kamu zararına yol açan usulsüzlüklerin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturması mümkündür⁹.

Sayıştay, ihale usullerinden birinin uygulanması gerektiği halde işin parçalara bölünmek suretiyle doğrudan temin usulünün uygulanmasının rekabete aykırılık oluşturduğuna ve en uygun teklifi bulma imkânının ortadan kaldırıldığına ve böylelikle söz konusu davranış biçiminin Kanunun 5. maddesine aykırılık oluşturup görevlilerin sorumluluğunun doğduğuna karar vermiştir¹⁰. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de kamu zararı mevcudiyeti ve miktarı belirlenmemiş olsa da eşitliği, rekabeti, saydamlığı sağlamak üzere kanun ile belirlenmiş ihale usullerinden biri yerine işin parçalara bölünmesi ve doğrudan temin yoluyla ihtiyacın giderilmesi hukuka aykırıdır¹¹. Söz konusu

16.04.2018); KOCA Mahmut/ÜZÜLMEZ İlhan, “İhaleye Fesat Karıştırma Suçu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 4, S. 13, 2013, s. 7; Bir ihale usulü olmaması sebebiyle doğrudan temin usulünün uygulanmasından sonra akdedilen sözleşme de edimin ifasına fesat karıştırma suçu kapsamına dahil edilmemektedir, AKBULUT Berrin, “Edimin İfasına Fesat Karıştırma Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, S.10, s. 50.

⁹ KOCA Mahmut/ ÜZÜLMEZ İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara 2015, s.757; Türk Ceza Kanununun 235. maddesinde düzenlenen, ihaleye fesat karıştırma suçunun konusu, mal veya hizmet alım veya satımına, kiralanmasına ilişkin ihaledir. İhaleye fesat karıştırma suçunun oluşması açısından ihalenin varlığı önem taşımakta olup, ihalenin 4734 sayılı Kanuna tabi olması gerekmemektedir. Ayrıca, Türk Ceza Kanununun 235. maddesinin 5. Fıkrasında ihaleye fesat karıştırma suçunun uygulama alanı genişletilmiş, kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla yapılan artırma ve eksiltmelere fesat karıştırılması halinde de suçun oluşacağı düzenlenmiştir, ÖZGENÇ İzzet, *Gereğçeli Türk Ceza Kanunu*, Ankara 2004, s.349; ÖZGENÇ İzzet, İhale Sürecinde İşlenen Suçlar, Ankara 2011, s. 33.

¹⁰ Sayıştay 5. Daire, K. 212/118 KT. 12.03.2015, <https://www.lexpera.com> (E.t. 18.12.2018); Sayıştay 5. Daire, K. 247/62 KT. 08.05.2014, <https://www.lexpera.com> (E.t. 18.12.2018); Bkz. BÜLBÜL Duran/KAYA Ali, Doğrudan Temin, Ankara 2017, s. 196.

¹¹ “...ihtiyacının, parçalara bölünerek doğrudan temin usulüyle rayiç bedeli üzerinden kısım kısım satın alınması işleminde, kamu zararının olup olmadığı, var ise ne kadar olduğu kesin rakamlar üzerinden ortaya konamayabilir. Ancak, kamu zararının ortaya konamamış olması, söz konusu işlemin mevzuata uygun olduğu anlamına gelmez.”, AYM, 28.02.2013, E. 2011/21, K. 2013/36, RG, 06.03.2014, S. 28933; Ancak; 5233 Sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması

uygulamayı gerçekleştiren kamu görevlisine Kanunun 60. maddesinde düzenlenen idarî ve cezaî yaptırımlar uygulanır¹².

Kamu İhale Kurumu kararına göre, “bir ihale usulü olmayan doğrudan temin ile ilgili olarak Kurumun inceleme görev ve yetkisi bulunmamaktadır”¹³. Dolayısıyla doğrudan temin, Kanunda düzenlenen ihale usulleri arasında sayılmaması sebebiyle, ihalelere yönelik zorunlu idarî başvurulara konu olmamaktadır. Gerek içtihatlarda ve gerekse de Kamu İhale Kurumu kararlarında belirtildiği üzere doğrudan temin bir ihale usulü değil, alım usulüdür. Bu sebeple doğrudan temin usulünün uygulandığı alımlarda,

Hakkında Kanunun Geçici 6 ncı Maddesi Uyarınca Uygulama Yapılan Rezerv Yapı Alanları ile İlgili Yapılacak İhalelere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesine göre “Bu Yönetmelik kapsamında mal ve hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünerek de yapılabilir”.

¹² 4734 sayılı Kanunun 60. maddesi görevlilerin ceza sorumluluğunu düzenlemektedir. Buna göre, “İhale yetkilisi ile ihale komisyonlarının başkan ve üyeleri ile ihale işlemlerinden sözleşme yapılmasına kadar ihale sürecindeki her aşamada görev alan diğer ilgililerin; 17 nci maddede belirtilen fiil veya davranışlarda bulduklarının, görevlerini kanuni gereklere uygun veya tarafsızlıkla yapmadıklarının, taraflardan birinin zararına yol açacak ihmalde veya kusurlu hareketlerde bulduklarının tespiti halinde, haklarında ilgili mevzuatları gereğince disiplin cezası uygulanır”.

Devlet memuru için bu durumda, 657 sayılı Kanunun 125/D. maddesinde düzenlenen “görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak” fiilinden ötürü disiplin cezası verilebilir. Bkz. D12D, 29.12.2015, E. 2015/4459, K. 2015/7274, <http://emsal.danistay.uyap.gov.tr> (E.t. 16.04.2018). Karara konu olayda açık ihale usulünün uygulanması gereken alım işleri, parçalara bölünerek doğrudan temin usulü kullanılmış; ihaleyi düzenleyen idarenin başında vekaleten bulunan ve alım süreçlerinin temel aşamaları sona erdikten sonra evrak düzenleyen kamu görevlisinin, ihale yöntemi uygulanması gerekirken doğrudan temin yoluyla yapılan alımdan sorumlu olmadığı gerekçesiyle verilen disiplin cezası hukuka aykırı bulunmuştur. Bu nedenle Danıştay kararında “Zira, davacının alım yönteminin ve hangi firmaların davet edileceği hususlarının belirlenmesinde bir katkısının bulunmadığı açıktır” ifadesine yer verilmiş ve disiplin cezası verilmesine ilişkin idari işlem hukuka aykırı görülmüştür.

¹³ KİK, 21.02.2018, TN. (Toplantı numarası) 2018/010, KN. 2017/UM.IV-440, <https://ekap.kik.gov.tr> (E.t. 16.03.2018). Aynı yönde kararlar için bkz. KİK, 07.09.2016, TN. 2016/050, KN. 2016/UM.IV-2305; KİK, 06.05.2015, TN. 2015/029, KN. 2015/UM.IV-1321; KİK, 15.05.2018, TN. 2018/028, KN. 2018/UM.IV-963, <https://ekap.kik.gov.tr> (E.t. 04.06.2018).

Kanunda ihaleler için öngörülen şikâyet ve itirazın şikâyet başvurularında bulunması mümkün değildir. Ancak 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 11. maddesi gereğince üst makama başvuru yapılmasına da engel bulunmamaktadır¹⁴.

II. DOĞRUDAN TEMİN USULÜNÜN ÖZELLİKLERİ VE KAPSAMI

Kanunun 22. maddesinde belirtilen hallerin varlığında uygulanabilen doğrudan temin usulünde, idare ile isteklilerin teknik koşullar ve fiyat üzerinde görüşmesi suretiyle, ihtiyacı en uygun şekilde karşılayacak teklif için piyasada fiyat araştırması yapılmakta ve ihtiyaç giderilmektedir¹⁵.

Doğrudan temin usulünde ilan yapılmaması, ihale komisyonu kurulmaması ve Kanunda belirtilen yeterlik şartlarının aranmaması açısından ihale usullerinden farklı bir prosedür izlenmektedir. Ayrıca doğrudan temin usulüne sınırlı olarak Kanunda belirtilen hallerde başvurulabildiğinden bu hallerin açıklanması gerekmektedir.

A. DOĞRUDAN TEMİN USULÜNE İLAN YAPILMAKSIZIN BAŞVURULMASI

Kamu ihale hukukunun temel ilkelerinden biri olan saydamlık (açıklık) gereği, ihalelerin mevzuatta gösterilen usulle ilan edilmesi gerekmektedir. Kanunun ilana ilişkin hükümleri arasında, doğrudan temin usulüne ilişkin ilana veya süresine yer verilmemektedir¹⁶. Kanunun 22. maddesinde doğrudan temin usulüne başvuran idarelerin ilan yapmaksızın bu usule başvurabileceği düzenlenmiştir. Bu bakımdan doğrudan temin usulünün, kamu ihalelerine

¹⁴ BİRSEN İsmail, “Kamu İhale Kanunu Uygulamasında Başvuru Usulü”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 88, 2013, s. 10, <https://www.jurix.com.tr/article/2106> (E.t. 03.05.2018).

¹⁵ ZABUNOĞLU Yahya Kazım, *İdare Hukuku*, C. 1, Ankara 2012, s. 480; ATAY Ender Ethem, *İdare Hukuku*, Ankara 2018, s. 582; ÖZDEMİR Eyüp, “Kamu İhale Kanunu’na Göre İhale Usulü”, *İdare Hukuku*, Ed. YILDIRIM Turan, İstanbul 2018, s. 592; GÜNDAY Metin, *İdare Hukuku*, Ankara 2017, s. 208; ÇAĞLAYAN Ramazan, *İdare Hukuku*, Ankara 2018, s. 458.

¹⁶ Kamu İhale Genel Tebliği 22.1.1.1: “Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca 4734 sayılı Kanunun 22 nci maddesinde belirtilen hallerde ihtiyaçların; Kanunun 18 inci maddesinde sayılan ihale usulleri için tespit edilen kurallara uyulmaksızın; ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurma ve anılan Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan yeterlik kriterlerini arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak temin edilmesi mümkün bulunmaktadır”.

hâkim olan saydamlık-açıklık ilkesinin istisnası olduğu söylenebilir¹⁷. İlan sürecinin, ihalenin tüm ilgililere duyurulmasını sağlama işlevi sebebiyle, bu usulün rekabet ve kamuoyu denetimi ilkeleriyle bağdaşmadığını söylemek de mümkündür¹⁸. Ancak idarelerin, Kanunda düzenlenen sürelerle bağlı olmaksızın, maddî olarak veya internet üzerinden ilan yapmasına da bir engel bulunmamaktadır¹⁹.

İhale sürecinde rekabetin sağlanması için Kanununun 11. maddesinde ihale yetkilisi kişilerin “eşleri ve üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları ile evlatlıkları ve evlat edinenleri” ile bu kişilerin ortak olduğu şirketlerin ihaleye katılmayacakları düzenlenmiştir. Ancak doğrudan temin usulü ile yapılan alımlarda 11. maddenin uygulanması zorunlu değildir. Bu açıdan doğrudan temin usulünde rekabetin sağlanması güvenceden yoksundur.

Kamu İhale Genel Tebliğine²⁰ göre, doğrudan temin usulünün uygulandığı alımlar, takip eden ayın onuncu gününe kadar “Doğrudan Temin Kayıt Formu” doldurularak Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinde kayıt altına alınır. Böylece, şeffaflık ilkesinin ancak alım sürecinin tamamlanmasının ardından temin edildiği söylenebilir. Bu hususta, idarelerin de yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmesi, doğrudan alımların gizli kalmaması açısından önem taşır.

¹⁷ ATAY, s. 574.

¹⁸ “İhalede açıklık ilkesi; ihale üzerindeki her türlü baskı, yolsuzluk ve şüphenin önüne geçilmesini, ihaleye katılımın en üst düzeyde gerçekleşmesini ve ihalenin kamu için en uygun koşullarda yapılmasını sağlayan bir ilkedir. Bu ilkenin gerçekleşmesinde rol oynayan en önemli araç ise, ihalenin herkese duyurulması için yapılacak olan ilândır, ihaleye çıkan işin isteklilere duyurulmasına bağlı olarak ihalede rekabet ilkesi gerçekleşmekte ve işin en uygun bedelle en yetkin kişiye verilebilmesi mümkün hale gelmektedir, ihalelerde istisnai usullerden olan pazarlık usulü, belli istekliler arasında kapalı teklif usulü, ya da doğrudan temin usulünde uygulanan usulün doğası gereği ilân istisnası getirilebilirse de, esas olan açıklık ilkesinin gereği olarak ihalenin herkese duyurulmasıdır. Ancak istisna uygulamanın ne olduğunun da yine idarece yapılan düzenlemede hukuki güvenlik ve idarenin yasallığı ilkesi uyarınca açıkça belirtilmesi gerekmektedir”. D13D, 10.02.2010, E. 2007/1724, K. 2010/1168, <http://www.hukukturk.com> (E.t. 16.03.2018).

¹⁹ ALTUN Muhsin, *Yeni Kamu İhale Düzeni Uygulama Esaslarının Açıklanması*, Ankara 2004, s. 312.

²⁰ RGS. 27327 RGT. 22.08.2009.

B. DOĞRUDAN TEMİN USULÜNDE TEMİNAT ALINMAKSIZIN BAŞVURU YAPILMASI VE İHALE KOMİSYONU KURMA ZORUNLULUĞUNUN BULUNMAMASI

Kanunun 22. maddesinde belirtilen hallerden birinin mevcut olması durumunda, teminat alınmaksızın doğrudan temin usulüne başvurulabilir. Dolayısıyla, mevzuatta yer alan geçici ve kesin teminatla ilgili zorunluluklar bu usulde uygulanmaz.

Doğrudan temin usulünde teminat alınmamasına ve ihale komisyonu kurulmamasına ilişkin, kural daha önce yalnızca 22. maddenin (d) bendi için düzenlenmişken, 4964 sayılı Kanunla²¹ yapılan değişiklikle aynı kolaylık doğrudan temin usulünün uygulandığı tüm haller için kabul edilmiştir.

İdarenin ihtiyaç duyduğu mal veya hizmet alımı veya yapım işleri için, ihale usullerinden birini uygulaması durumunda, hazırlık aşamasında ihale komisyonu oluşturulmakta, tekliflerin alınması, açılması ve değerlendirilmesi görevi komisyonca yerine getirilmektedir. Doğrudan temin usulü ile alımın gerçekleştirildiği hallerde ihale komisyonu kurulması zorunlu değildir. Kanuna göre doğrudan temin usulünde, idarece piyasa araştırması yapılır²². Piyasa araştırmasının, güncel fiyatları kapsayıcı şekilde, objektif olarak yürütülmesi gerekir. Sayıştay, piyasa araştırmasının gereği gibi yapılmamasının hukuka aykırı olduğuna, bu takdirde ortaya çıkan kamu zararının sorumlulara ödettilmesine karar vermiştir²³.

²¹ 4964 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG, 15.08.2003, S. 25200.

²² 4734 sayılı Kanun md. 22: *“Bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma ve 10 uncu maddede sayılan yeterli kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir”*. SANCAKDAR Oğuz/US Eser/KASAPOĞLU TURHAN Mine/ÖNÜT Lale Burcu/SEYHAN Serkan, İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, Ankara 2018, s. 592; AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat/KAYA Cemil, *Türk İdare Hukuku*, Ankara 2018, s. 476; ODYAKMAZ Zehra/KAYMAK Ümit/ERCAN İsmail, *İdare Hukuku*, İstanbul 2015, s. 98; AKGÜNER Tayfun/BERK Kahraman, *İdare Hukuku*, İstanbul 2017, s. 1186; ATAY, s. 582.

²³ *“İhale yetkilisince görevlendirilecekler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir. Aynı firmadan aynı tarihte yapılan kırtasiye malzemesi alımlarında farklı fiyatların esas alınması Yasa'ya aykırıdır... Bu hükme uyulmayarak, aynı firmadan aynı tarihte yapılan kırtasiye malzemesi alımlarında farklı fiyatların esas alınması sonucu fazla ödenen tutarın sorumlulara*

C. DOĞRUDAN TEMİN USULÜNDE 4734 SAYILI KANUNUN 10. MADDESİNDE SAYILAN YETERLİK KURALLARININ ARANMASI ZORUNLULUĞUNUN BULUNMAMASI

Doğrudan temin usulünde, ihtiyacın temin edileceği isteklinin, ihaleye katılma yasağının bulunup bulunmadığının araştırılması zorunlu değildir²⁴. Ancak, Kamu İhale Genel Tebliğine göre, Kanunun 22. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen parasal sınırlar²⁵ dahilinde yapılan alımlarda, alım yapılacak gerçek veya tüzel kişinin Kamu İhale Kurumunun internet sayfasındaki yasaklılar listesinde bulunup bulunmadığının kontrol edilmesi ve yasaklı olduğunun belirlenmesi durumunda, söz konusu kişiden alım yapılmaması gerekmektedir²⁶.

Kamu İhale Genel Tebliğine göre, doğrudan temin yoluyla yapılan alımlarda, Kanunun 58. maddesi uyarınca ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilebilmesi mümkün değildir.

Doğrudan temin, bir ihale usulü olmadığı için; 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun²⁷ 25. maddesi uyarınca sözleşmenin uygulanması sırasında yasak fiil veya davranışların ortaya çıkması halinde; aynı kanunun 26.

ödettilmesine, karar verildi". Sayıştay 4. Daire, K. 30321 KT. 16.2.2007, <https://www.kazanci.com> (E.t. 17.04.2018); "...dört adet kitabın alımı içinde piyasa fiyat araştırmasının sağlıklı yapılmadığı ve bu nedenle kitapların alış fiyatı ile piyasa rayiç fiyatı arasında fahiş bir fark bulunduğu ve bu yolla kamu zararına sebep olduğu gerekçesiyle fazla ödeme tutarının sorumlulara ödettilmesine, karar verildi". Sayıştay 3. Daire, K. 88 KT. 17.5.2007, <https://www.kazanci.com> (E.t. 17.04.2018).

²⁴ ALTUN, s. 313.

²⁵ Madde 22/d: "*Büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idareleri 90.358 TL, diğer idarelerin 30.101 Türk Lirasını aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve işeye ilişkin alımlar". Parasal tutarlar, 01.02.2019 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 2019/1 sayılı Kamu İhale Tebliği ile belirlenmiştir. RG, 25.01.2019, S. 30666.*

²⁶ Kanunun 58. Maddesine göre ihaleden yasaklama kararı, Katılma yasakları, ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili veya bağlı bulunulan bakanlık, herhangi bir bakanlığın ilgili veya bağlı kuruluşu sayılmayan idarelerde bu idarelerin ihale yetkilileri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde ise İçişleri Bakanlığı tarafından verilir. Bu kararlar Kamu İhale Kurumunca izlenerek, kamu ihalelerine katılmaktan yasaklı olanlara ilişkin siciller tutulur.

²⁷ 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, RG, 22.01.2002, S. 24648.

maddesinde öngörülen müeyyidelerin doğrudan temin usulünde uygulanması mümkün değildir²⁸.

Doğrudan temin usulünün, ihtiyacın pratik olarak giderilmesini sağlamak üzere öngörülmüş hızlı sürecin ve ihale yapacak idarelerin bu usulü, açık ihale usulü yerine tercih etme konusundaki eğiliminin doğuracağı sakıncaları bertaraf etmek üzere Kanunun 62. maddesinde, Kanunun 21. ve 22. maddelerindeki parasal sınırlar dâhilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamının, idarelerin bütçelerine bu amaçla konulacak ödeneklerin %10'unu Kamu İhale Kurulunun uygun görüşü olmadıkça aşamayacağı hükmüne yer verilmiştir²⁹. Böylece, idarenin pazarlık ve doğrudan temin usulünü kullanarak sınırsız veya yüksek tutarda harcama yapması engellenmektedir³⁰.

²⁸ “Dairemizin istikrar kazanan uygulamalarına göre ihaleye fesat karıştırma suçunun oluşabilmesi için kanunlarda öngörülmüş ihale usullerinden biri ile yapılmış ya da yapılacak bir ihale ve iş olmasının zorunlu olduğu, doğrudan temin yönteminin 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 18. maddesinin (d) bendinde bir ihale yöntemi olarak öngörülmüş iken, 15/08/2003 gün ve 25200 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4964 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun İle Kamu İhale Kanunu Ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 12. maddesi ile ‘4734 sayılı Kanunun 18 nci maddesinin (d) bendinin madde metninden çıkarıldığı’, anılan Kanunun 15. maddesi ile de 4734 sayılı Kanunun 22 nci maddesi değiştirilerek doğrudan temin usulünün düzenlendiği, 4964 sayılı Kanunun 12 ve 15. maddelerinin gerekçelerinde de “esasen bir ihale usulü olmayan ‘doğrudan temin’in ihale usulleri arasından çıkarıldığı ve buna ilişkin esas ve usullerin Kanunun 22 nci maddesinde düzenlendiği” ifade edilmiş olup, değişiklik gerekçesi ile birlikte söz konusu madde metni incelendiğinde; doğrudan temin yönteminin bir ihale olmadığı, sadece madde metninde belirtilen durumlarda idarelerce kullanılacak bir satın alma yöntemi olduğu anlaşılmakla; sanıklara atılı ihaleye fesat karıştırma suçunun unsurları itibarıyla oluşmayacağı...”, Y5CD, 02.07.2015, E. 2013/14111, K.2015/13337, <http://www.hukukturk.com> (E.t. 27.03.2018).

²⁹ ÇELİKTAŞ İbrahim, “4964 Sayılı Kanunla 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda Yapılan Değişikliklerin, İhale Usulleri ve Bunların Sözleşmeye Bağlanmaları Açısından Değerlendirilmesi”, *Sayıştay Dergisi*, S. 50- 51, 2003, s. 117.

³⁰ Kanunun 62. maddesinde öngörülen %10 oranındaki sınırlama pazarlık ve doğrudan temin usullerinin her biri için geçerli olup, idarenin her iki ihale usulünü kullanarak yaptığı toplam harcamanın %10'u aşması anlamına gelmemektedir. ALTUN, s. 295.

III. DOĞRUDAN TEMİN USULÜNE BAŞVURULAN HALLER

İdarenin kanunîliği ilkesi, idarenin sözleşmeleri alanında ihale kavramı ile korunmaktadır³¹. İdarenin sözleşmenin akdedilmesinden önceki aşamalarda tesis ettiği bir dizi işlem bulunmakta, bu işlemlerin hukuka uygun olmasında kamu yararı bulunmaktadır. İdarenin, ihtiyacın varlığını tespit ve takdir etme yetkisi bulunduğu gibi, ihtiyacı gidermek üzere mevzuatta düzenlenen ihale usullerinden birini tercih etme imkânı bulunmaktadır. Kanunda düzenlenen her ihale usulünde, ihale aşamalarında izlenen usul farklı olup idarenin işin niteliğine göre bir tercihte bulunması, ihale sürecinin amacının gerçekleşmesi açısından önem taşımaktadır³². İhale süreci, idarî

³¹ Anayasanın 161. maddesinin 4. fıkrasına göre: “Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.” “Dava konusu kuralda yer alan ‘...belirtilen parasal limitlere bakılmaksızın...’ ibaresiyle kısmen veya tamamen uygulanamayacak hükümlerin bütçe kanunlarında yer almasına olanak tanınması, bütçe kanunlarıyla mevcut kanun hükümlerinin açıkça veya zımnen değiştirilemeyeceği ilkesiyle bağdaşmamaktadır”. İptal davasına konu norm 2017 Yılı Cumhurbaşkanlığı Bütçesi E-Cetvelinde yer almaktadır. Bu hususta Anayasa Mahkemesi, “Dava konusu kuralda, Cumhurbaşkanlığı temsil, tören ve ağırlama giderleri, Cumhurbaşkanı ve eşi tarafından verilecek hediyelik eşya, verilen resepsiyonlarda görevli personelin görev nedeniyle giymiş oldukları kıyafetlerin yaptırılması temizletirilmesi, çalışma ofisi ve konutlarında kullanılacak mal, malzeme alımları, taşıt kiralınması ve diğer hizmet alımları ile çalışma ofisinin, personel yemek hizmetleri alımı ile bununla ilgili mal ve mamul alımları, konutların ve tarihi bedi değeri olan varlıkların yapım, bakım ve onaranları, çalışmaların kitap haline getirilmesi giderlerinin; 4734 sayılı Kanun'da belirtilen parasal limitlere bakılmaksızın aynı Kanun'un 22. maddesine göre tedarikçi ile yapılacak pazarlık sonucunda Cumhurbaşkanlığı bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanması öngörülmektedir...Dava konusu kuralda yer alan “...belirtilen parasal limitlere bakılmaksızın...” ibaresiyle kısmen veya tamamen uygulanamayacak hükümlerin bütçe kanunlarında yer almasına olanak tanınması, bütçe kanunlarıyla mevcut kanun hükümlerinin açıkça veya zımnen değiştirilemeyeceği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.” “...belirtilen parasal limitlere bakılmaksızın...” ibaresinin Anayasanın 161. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir”. AYM, 14.02.2018, E.2017/61, K.2018/12, RG, 14.02.2018, S. 30383.

³² “İdarenin yasallığı ilkesinin en sıkı uygulanması gereken alanlardan birisi de ihaledir. İhale kavramı; idarenin görev alanına giren hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, karşılığı idare tarafından ödenmek üzere gerekli mal ve hizmetlerin alınmasına veya işin, mevzuatta öngörülen usul kurallarına uymak suretiyle oluşturulan rekabet ortamı içerisinde katılan adaylardan maliyet ve kalite bakımından en uygun teklifi sunan özel bir kişiye yaptırılmasına yönelik olarak imzalanacak sözleşmelerin oluşum

işlem silsilesinden oluşmakta olup idare bu süreçte tesis edilen işlemlerin hukuka uygunluğunu sağlamak zorundadır³³.

2003 yılında 4964 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle doğrudan temin, ihale usulü olmaktan çıkarılmıştır. Bu usul hali hazırda, Kamu İhale Kanununun 22. maddesinde düzenlenen hallerin varlığında başvurulabilen bir satın alma usulüdür. İdarenin kanunda belirtilen haller dışında doğrudan temin usulünü uygulaması hukuka aykırılık teşkil edecektir.

Doğrudan temin usulüne başvurulabilen haller şu şekilde belirtilebilir³⁴:

sürecindeki idarenin yaptığı bir dizi işlemleri ifade eder. İhale kararının alınması, ihale koşulların belirlenmesi, şartnamelerin hazırlanması, tahmini bedel tayini, ihale komisyonunun oluşumu, ihalenin ilanı, tekliflerin değerlendirilmesi, ihale kararı, ihale kararının onayı gibi bir dizi işlemde oluşan bu sürecin belirgin olması gerekmektedir. Aksi halde, ihale işlemlerinin şeffaf biçimde yürütülmesi anlamına gelen açıklık ilkesi, ihaleye mümkün olduğu kadar çok isteklinin katılması ve bu isteklilerin hiçbir etki ve baskı altında kalmaksızın tekliflerini yapabilmesi anlamına gelen tarafsızlık ve rekabet ilkesi, ihale sonucunda en uygun bedelin bulunması anlamına gelen uygun bedel ilkesi gibi temel ilkelerin ihalede gerçekleşme olanağı yoktur... idareler tarafından, işin özelliğine göre farklı bir ihale usulü öngörülmesi mümkün olmakla birlikte, öngörülen usulün yapılan düzenlemede açıkça tanımlanması ve ihale ilkelerinin gerçekleştirilmesi amacı ile uyumlu olması şarttır. Bu usullerden her birinin tanımı, uygulanma koşulları, aşamaları ve ihaleden beklenen amaca katkıları farklılık göstermektedir. Bu usullerden hangisinin tercih edileceği hususu, ihalenin konusuna (taşınmaz satışı, kiralama veya trampası) ihalenin tahmin edilen tutarına, ihale konusu işin niteliğine, (uzmanlık ve yüksek teknoloji gerektirip gerektirmediğine) aciliyetine göre değişmektedir. Ayrıca bu usullerden kimileri kural olarak kabul edilen usul, kimileri ise istisnai hallerde uygulanan usullerdir. Bu usullerden birinin tercihi ile ihaleden beklenen kamu yararının gerçekleştirilmesi arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır". D13D, 10.02.2010, E. 2007/1724, K. 2010/1168, <http://www.hukukturk.com> (E.t. 16.03.2018).

³³ İhalenin süreci nihai işlemi gerçekleştirmek amacıyla tesis edilen birden fazla sayıda işlemi kapsadığı; bu nedenle "zincir işlem" niteliği taşıdığı hakkında görüş için bkz. TAŞDELEN Aziz, "Kamu Harcama İhalesi Sürecinde İhale ve Sözleşme Aşamaları ile Bu Aşamaların Yargı Yolları Ayrımını Belirleyici Rolü", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 69, S. 1- 2, 2011, s. 48.

³⁴ Kamu İhale Kanununun 22. maddesinde belirtilen haller dışında 5393 sayılı Belediye Kanununun "Hizmetlerde Aksama" başlıklı 57. maddesinin 4. fıkrası kapsamındaki ihtiyaçların parasal sınıra tabi olmaksızın doğrudan temin usulü ile temin edilebileceği düzenlenmiştir.

1. İhtiyacın Sadece Gerçek veya Tüzel Tek Kişi Tarafından Karşılanabileceğinin Tespit Edilmesi

Kanunun 22. maddesinin (a) bendine göre ihtiyacın gerçek veya tüzel yalnızca tek bir kişiden karşılanabileceğinin tespit edilmesi halinde doğrudan temin usulü uygulanabilmektedir. Kanun hükmünde, hangi ihtiyaçların tek kişi tarafından karşılanabileceğinin nasıl tespit edileceğine ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Kanunun 22. maddesinin gerekçesinde de söz konusu hükmün milletlerarası mevzuata uygun olarak düzenlendiği ifade edilmekte, fakat tek kişi tarafından karşılanacak ihtiyacın ne şekilde belirleneceği ise yer almamaktadır. Ancak ihtiyacın tek kişiden karşılanabilmesinin sebebi, coğrafi şartlar veya piyasa şartları gibi farklı hususlardan kaynaklanabilir³⁵. Kamu ihale Genel Tebliğine göre, bu bendin uygulanması ile ilgili olarak idarelerce “*Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form*”un³⁶ kullanılması ve ihtiyacın tek kişiden karşılanmasının sebebinin detaylı olarak açıklanması gerekmektedir.

Kamu ihale Genel Tebliğinde, sözleşme veya şartnamede yer alan hükümler nedeniyle belli bir marka veya model mal alınmasının zorunlu olduğu hallerde, ihtiyacın gerçek veya tüzel tek bir kişiden karşılanabileceği özel bir durum olarak, doğrudan temin usulünün uygulanabildiği belirtilmektedir.

2. Sadece Gerçek veya Tüzel Tek Kişinin İhtiyaç ile İlgili Özel Bir Hakka Sahip Olması

Kanunun 22. maddesinin (b) bendinde, sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması doğrudan temin usulüne başvurulabilen haller arasında düzenlenmiştir. Gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması durumu milletlerarası mevzuata uyumlu bir şekilde hazırlanmıştır³⁷. Kamu ihale Genel Tebliğinde bu hükmün uygulanma sebebi “...*bilimsel, teknik, fikri veya sanatsal v.b. nedenlerle ve*

³⁵ ALTUN, s. 315; TAŞDELEN, *ihale*, s. 85.

³⁶ 4734 Sayılı Kanun’un 22 nci Maddesinin (a)/(b)/(c) Bentleri Kapsamında Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara İlişkin Form, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060226-3.htm> (E.t. 17.04.2018).

³⁷ 4734 sayılı Kanun 22. maddenin gerekçesinde “*Bu usulün (a), (b), (c) ve (d) bentleri uluslararası mevzuat paralelinde hazırlanmıştır.*” ifadesi yer almaktadır. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/> (E.t. 18.12.2018).

münhasır hakların korunması” şeklinde açıklanmaktadır³⁸. İdarenin, Kanunda düzenlenen diğer usullerle bilimsel, teknik, sanatsal konulara ilişkin mal veya hizmet alma imkânı bulunmuyorsa, doğrudan temin usulüne başvurması mümkündür³⁹. Nitekim Kamu İhale Kurulunun Türk Telekomünikasyon AŞ’nin 31.12.2003’e kadar 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu gereğince tekel hakkı bulunduğundan ihtiyacın ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temin yoluyla karşılanabileceği yönünde kararı vardır⁴⁰.

3. İlk Alım Yapılan Gerçek veya Tüzel Kişiden Mal veya Hizmet Alınması

Doğrudan temin usulüne ilişkin 22. maddenin (c) bendinde düzenlenen hal, mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardın sağlanması için zorunlu olan, daha önce yapılmış “asıl sözleşmeye” dayanılarak yapılacak mal veya hizmet alımları içindir⁴¹.

Kamu ihale Genel Tebliğinde, bu bende ilişkin düzenlemede, asıl sözleşmeye dayanılarak doğrudan temin usulü uygulanarak gerçekleştirilen alımın tamamlayıcı nitelikte bir alım işi olduğu, “*Temine konu olacak mal ve hizmet alımları arasında kabul edilebilir doğal bir bağlantı bulunması gerektiği*” belirtilmektedir. Bu durumda, idare ile asıl sözleşmenin tarafı olan kişi arasında, üç yılı geçmemek üzere yeni sözleşme düzenlenmektedir. Doğrudan temin usulünün uygulandığı bu alımda sözleşme yapılmasının zorunlu olması, bu durumu diğer doğrudan temin hallerinden ayırmaktadır⁴².

Bu durumda asıl sözleşmeye dayanılarak temin edilen mal veya hizmetin idarece halen kullanılıyor olması gerekir⁴³. Asıl sözleşmeyle ilgili olan ve daha önce öngörülmeleyen bir ihtiyacın ortaya çıkması durumunda bu bent hükümleri, Kanunda düzenlenen temel esaslardan olan ihtiyacın uygun şartlarla ve zamanında karşılanması ilkesinin gereğidir. Ancak, bu bent

³⁸ Yukarıda 4734 sayılı Kanunun (a) bendinin uygulanması halinde kullanılan “*Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form*”un sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması durumunda da idarelerce kullanılması ve sebeplerin detaylı olarak ve belgelendirilerek açıklanması gerekmektedir.

³⁹ BÜLBÜL/KAYA, s. 127; ÇELİKTAŞ, s. 114.

⁴⁰ RG, 24.03.2004, S. 25412, Bkz. TAŞDELEN; *İhale*, s. 86, dn. 311.

⁴¹ TAŞDELEN, *İhale*, s. 86.

⁴² ÖZEK Ali, “Kamu İhale Kanununda Bazı Değişiklikler ve Sonuçları”, *Malî Hukuk*, Eylül-Ekim 2003, s. 18’den nakleden: TAŞDELEN, *İhale*, s. 86, dn. 312.

⁴³ ALTUN, s. 336.

uyarınca doğrudan temin usulüne başvurulabilmesi için mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardın sağlanması zorunluluğunun idarece tespit edilmesi gerekir⁴⁴.

4. Kanunda Belirlenen Tutarı Aşmayan İhtiyaçların Alınması

Kanunun 22. maddesinin (d) bendinde, büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan idareler için ayrı, diğer idareler için ayrı parasal tutar belirlenmiştir⁴⁵. Söz konusu tutarı aşmayan ihtiyaçlar için idarelerce doğrudan temin usulüne başvurulabilir. Bu bent kapsamında, mal ve hizmet alımları, yapım işleri ve temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve işeyle ilişkin mal ve hizmetlerin temin edilmesi bulunmaktadır.

Kamu ihale Genel Tebliğinde, doğrudan temin usulünü uygulayan idarelere, Kanunun 5. maddesinde düzenlenen işin kısımlara bölünmesi yasağı hatırlatılmaktadır⁴⁶. Bu sebeple, doğrudan temin usulüyle ihtiyaç

⁴⁴ Yukarıda 4734 sayılı Kanunun (a) ve (b) bendinin uygulanması halinde kullanılan “Tek Kaynaktan Temin Edilen Mallara/Hizmetlere İlişkin Form”un ilk alım yapılan gerçek veya tüzel kişiden mal veya hizmet alınması halinde de idarelerce kullanılması ve sebeplerin detaylı olarak ve gerektiğinde teknik birimlerden destek alınarak, belgelendirilmesi gerekmektedir.

⁴⁵ 01.02.2018- 31.01.2019 tarihleri için Büyükşehir Belediyesi sınırında olan idareler için 67.613 TL; diğer idareler için 22.524 TL olarak belirlenmiştir, Bkz. dn. 35. 2019 yılı için parasal limitler, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 2018 yılı Aralık ayı Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) yıllık değişim oranında arttırılarak güncellenecektir.

⁴⁶ Kamu İhale Genel Tebliği XIX- E: “Ayrıca, 4734 sayılı Kanunun 19 uncu maddesine göre açık ihale usulü ile temini gereken ihtiyacın, Kanunun 22 nci maddesinin (d) bendi için öngörülen parasal sınırların altında kalacak şekilde, adet bazında veya aynı ihale konusu içinde yer alabilecek nitelikteki mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinin, kalemlere veya gruplara bölünmek suretiyle aynı Kanunun 22 nci maddesinin (d) bendine göre temini, 4734 sayılı Kanunun temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğinden, bu yönde uygulamaların sorumluluk doğuracağı hususuna dikkat edilmesi gereklidir”; “...Caddesine döşenmek için gerekli olan parke taşlarını ihale yapmadan doğrudan temin usulü limitleri içinde kalacak şekilde kısımlara bölerek satın almak suretiyle ihale mevzuatına aykırı davranmak, yeni açılan kuyunun mevcut su şebekesine bağlanması için gerekli olan su borularını ihale yapmadan doğrudan temin usulü limitleri içinde kalacak şekilde kısımlara bölerek satın almak suretiyle ihale mevzuatına aykırı davranmak, çimento alımlarını ihale yapmadan doğrudan temin usulü limitleri içinde kalacak şekilde kısımlara bölerek gerçekleştirmek suretiyle ihale mevzuatına aykırı davranmak” fiillerinden ötürü

giderilmeden önce, yapılacak fiyat araştırmasında, ihtiyacın maliyetinin bentte belirlenen tutardan yüksek olması halinde, ihale usullerinden birinin uygulanması gerekmektedir.

5. İdarelerin İhtiyacına Uygun Taşınmaz Mal Alımı veya Kiralanması

Kanunun 22. maddesinin (e) bendinde taşınmaz malların alım ve kiralama işinin doğrudan temin yoluyla yapılabileceği düzenlenmektedir.

Kamu İhale Genel Tebliğine göre, aşınmaz mal alımı ve kiralanasında; alım veya kiralamaya ihtiyaç duyulmasına ilişkin gerekçenin belirtilmesi, alınması veya kiralaması düşünülen taşınmazın yeri ve sahip olması gereken özelliklerin belirlenmesi, alım veya kiralamaya ilişkin rayçilerin tespit edilmesi, bu konudaki bilgilerin alıma veya kiralamaya ilişkin onay belgesine eklenmesi, ayrıca tabi olunan mevzuatının öngördüğü diğer zorunlulukların da yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, düzenlenecek sözleşmelerde kira bedelinde artış yapılmasının öngörülmesi halinde; sözleşmeye, genel yönetim

kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmesine ilişkin İçişleri Bakanlığınca soruşturma izni verilmesine ilişkin karara itiraz edilmesi üzerine Danıştay, ilgililere isnat edilen eylemlerin, haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu karar vermiştir. D1D, 03.02.2016, E. 2015/1590, K. 2016/81, <http://www.lexpera.com.tr> (E.t. 04.12.2018); İhale usullerinden birinin uygulanarak yapılması gereken işin parçalara bölünerek doğrudan temin usulüyle alınmasına ilişkin benzer bir kararında Danıştay, “2010 Yılı Belediye bütçesine mal ve hizmet alımı için 11.686.043 TL ödenek konulduğu, bu rakamın % 10’ unu (1.168.604 TL) aşarak doğrudan temin yöntemiyle 3.709.793 TL tutarında mal ve hizmet alımı gerçekleştirildiği, ancak bu alımların Kamu İhale Kurumundan izin alınmadan gerçekleştirildiği ve 4734 sayılı Kanunun 62 nci maddesine aykırı davranıldığı, öte yandan, jeolojik etüt işi için F1 Firmasına 7.10.2010 tarihinde 39.176 TL, 8.10.2010 tarihinde 33.630 TL, F1 Firmasına aynı iş için 28.5.2010 tarihinde 29.500 TL ödendiği, söz konusu proje işinin ihale edilmeden gerçekleştirildiği, F2 Danışmanlık Firmasına, Belediye personel memnuniyeti araştırması ve mahalle muhtarları ile kanaat önderleri ile derinlemesine mülakat adı altında 29.9.2010 tarihinde 27.250 TL, 31.9.2010 tarihinde de 32.700 TL ödeme yapıldığı, söz konusu ödemelerin de ihale edilmeden kısımlara bölünerek gerçekleştirildiği, dolayısıyla aynı nitelikteki bu alımların tek bir ihale kapsamında gerçekleştirilmesi gerekirken kısımlara bölündüğü, Belediye Aşevinin ihtiyacı için gerçekleştirilen gıda maddesi alımı karşılığında 189.065 TL ödendiği halde, söz konusu satın almaların kısımlara bölünerek ihale yapılmadan gerçekleştirilmesi nedeniyle 4734 sayılı Kanunun 5 inci maddesine aykırı davranıldığı...” ve ilgililere isnat edilen eylemlerin, haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu karar vermiştir. D1D, 30.04.2013, E. 2013/541, K. 2013/590, <http://www.lexpera.com.tr> (E.t. 04.12.2018).

kapsamındaki idareler için artış oranının Maliye Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan kira artış oranlarını geçmeyeceği yönünde hüküm konulması, diğer idarelerce ise genel uygulamalar dikkate alınmak suretiyle belirlenecek oranlarda artış yapılacağı yönünde hüküm konulması zorunludur.

Genel yönetim kapsamındaki idarelerin taşınmaz kiralamasına ilişkin Kamu İdarelerinin Taşınmaz Mal Kiralamalarına İlişkin Genelge hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Sayıştay kararına göre, idarenin doğrudan temin usulü ile kiralaması için doğrudan mülk sahibinden kiralama yapılması gerekmektedir. Ayrıca kiraya ek olarak, temizlik, ısıtma, soğutma ve sair hizmet alımları ile birlikte yapılması durumunda doğrudan temin usulüyle alım yerine ihale usullerine başvurulması gerekmektedir⁴⁷.

Sayıştay, doğrudan temin usulüne başvurularak yapılan ihtiyaca uygun taşınmaz alımında; taşınmazın, taşınır mal niteliğindeki eklentilerinin de bu bent kapsamına girdiğine ve doğrudan temin yoluyla alınmasının mümkün olduğuna karar vermiştir⁴⁸.

6. Stoklanması Ekonomik Olmayan veya Acil Durumlarda Kullanılan Malzemelerin Alımı

Niteliği gereği stoklanması mümkün olmayan, belli süre içinde tüketilmesi zorunlu olan, acil durumlarda kullanılacak ilaç, tıbbî ve benzeri malzemelerin doğrudan temin usulü ile sağlanması mümkündür. Bu tip malzemelerin alımında ihale usullerinin uygulanması, ihtiyacın karşılanması açısından verimli olmayacağından idarenin Kamu İhale Tebliğine göre alımın

⁴⁷ “4734 sayılı Kanununun 22/e bendi kapsamında bir yerin idarenin ihtiyaçları doğrultusunda kiralanabilmesi için doğrudan mülk sahibinden kiralama yapılması gerekmektedir. ...Yalnız kiralama olmayıp içerisinde bir hizmet alımı da olan yer ile ilgili 22/e bendi ile doğrudan temin yöntemi kullanılarak bir alım yapılması mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla, söz konusu kiralama işinin doğrudan temin usulü yerine 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 18 inci maddesinde belirtilen ihale usullerinden birisi ile yaptırılması gerekirdi.” Sayıştay 5.Daire, 21.04.2016, K. 174, <https://www.lexpera.com.tr> (E.t. 04.12.2018);

⁴⁸ “Sonuç olarak, Belediyece 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun doğrudan temin usulüyle taşınmaz mal alımına cevaz veren 22/e maddesi kapsamında pet su üretimi yapan tesis alımı işinde, yine bu tesise tahsis olunmuş makine, teçhizat, araç ve demirbaş gibi taşınır mal niteliğindeki eklentilerin tahsis olunduğu taşınmaz malın tabii olduğu mevzuat çerçevesinde alımı mümkün bulunduğundan sözleşmenin tescilinin gerekeceğine, çoğunlukla karar verildi”. Sayıştay Daireler Kurulu, 10.12.2003, K. 1131/3, <https://www.e-icisleri.gov.tr> (E.t. 17.04.2018).

acil bir durum sebebiyle gerçekleştirildiğine ve alım konusu ihtiyacın stoklanmasının mümkün olmadığına ilişkin açıklamaları belgeleyerek harcama belgelerine eklemesi gerekmektedir⁴⁹.

7. Avukatlardan ve Avukatlık Ortaklıklarından Yapılacak Hizmet Alımları

Kanunun 22. maddesinin (g) ve (h) bentlerinde idareleri temsil etmek üzere avukatlardan doğrudan temin usulü ile hizmet alımı düzenlenmiştir. 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname gereğince⁵⁰, idarenin hukuk birimlerinde hukuk müşaviri ve avukat istihdam etmeleri mümkün olup, Bakanlıklar ve bağlı kuruluşları bu hususta birbirlerinden hizmet talebinde bulunabilmektedir. Bu şekilde muhakemat hizmetinin temin edilememesi halinde veya özel uzmanlık gerektiren hususlarda doğrudan temin usulü ile avukatlık hizmeti satın alınması mümkündür⁵¹. Ancak 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, genel bütçe

⁴⁹ 4734 sayılı Kanun 22. Maddenin (f) bendi: “...ilaç, aşı, serum, anti-serum, kan ve kan ürünleri ile ortez, protez gibi uygulama esnasında hastaya göre belirlenebilen ve hastaya özgü tıbbî sarf malzemeleri, test ve tetkik sarf malzemeleri alımları”.

⁵⁰ Kanunun 22. maddesinin (h) bendine göre, 4353 sayılı Maliye Vekâleti Başhukuk Müşavirliğinin ve Muhakemat Umum Müdürlüğünün Vazifelerine, Devlet Dâvalarının Takibi Usullerine ve Merkez ve Vilâyetler Kadrolarında Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair Kanun hükümlerine göre avukatlardan yapılan hizmet alımları için doğrudan temin usulü uygulanmaktadır. Ancak 4353 sayılı Kanun 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmış, bu Kanuna yapılan atıflar Diğer mevzuatta 4353 sayılı Kanuna yapılan atıflar ilgisine göre bu Kanun Hükmünde Kararnameye ve 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye yapılmış sayılır hükmüne yer verilmiştir. 178 sayılı Kanun Hükmünde Kararname de 703 sayılı Kararname ile yürürlükten kaldırıldığından, bu hususa ilişkin uygulama esasları 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmektedir.

⁵¹ Serbest Avukatlardan Hizmet Satın Alınmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik mevcuttur. Danıştay içtihadına göre doğrudan temin usulü ile muhakemat hizmeti satın alınması durumunda “4734 Sayılı Kanun'un 22. maddesine göre, doğrudan temin usulüyle serbest avukatlardan veya avukatlık ortaklıklarından hizmet satın alınabileceği, satın alınacak hizmete karşılık sözleşme özgürlüğü çerçevesinde ücret belirlenebileceği, açıktır”. D10D, 25.05.2016, E. 2013/6804, K. 2016/2900, <http://www.kazanci.com> (E.t. 16.04.2018).

kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerin hukuk hizmetlerini kapsadığından, mahalli idareler bu hüküm uyarınca avukatlık hizmeti alamazlar. 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca hukuk hizmetleri, muhakemat hizmetleri ile hukuk danışmanlığına ilişkin her türlü iş ve işlemleri ifade etmektedir. Dolayısıyla bunun dışında kalan hizmet, iş veya işlemlerin Kanunun 22. maddesinin (h) bendine dayanılarak alınması mümkün değildir.

659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. maddesi uyarınca, idareler muhakemat hizmetleri ihtiyacını, istihdam edecekleri hukuk müşavirleri ve avukatlardan ve ihtiyaç duyulması halinde Maliye Bakanlığından talep etmek suretiyle sağlayabilirler. Cumhurbaşkanlığı, Bakanlıklar ve bağlı kuruluşları muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere birbirlerinden hizmet talebinde bulunabilirler. Bu şekilde muhakemat hizmetlerinin temin edilememesi veya özel uzmanlık gerektirdiği Cumhurbaşkanlığında Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanının; bakanlıklarda ilgili bakanın onayı ile belirlenen hallerde muhakemat hizmetlerini yürütmek üzere doğrudan temin usulüyle serbest avukatlardan veya avukatlık ortaklıklarından hizmet satın alınabilir.

Avukat ve avukat ortaklıklarından yapılacak hizmet alımlarında tutar sınırı bulunmamaktadır⁵².

Ayrıca, çeşitli kanunlarda hukuk müşavirliğinin görevleri arasında, *“belirtilen her türlü dava ve takip işleri ile diğer görevler Bakanlığın Hukuk Müşavirleri ile Avukatları aracılığıyla yerine getirilir. Gerekli hallerde dava ve takip işleri Hazine Avukatları aracılığıyla veya ihtiyaç duyulması halinde Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci maddesinde öngörülen doğrudan temin usulü ile avukatlar veya avukatlık ortaklıkları ile yapılacak avukatlık sözleşmeleri yoluyla yürütülür”* hükmü bulunmaktadır⁵³.

⁵² BÜLBÜL/KAYA, s. 137.

⁵³ Bkz. 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu Md. 15; 6200 Sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun, Md. 14; 6001 Sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Md. 9.

8. Türkiye İş Kurumunun, Bazı Görevlerine İlişkin Hizmet Alımları⁵⁴

Türkiye İş Kurumu tarafından gerçekleştirilecek hizmet alımlarından kanunda gösterilenler, 4734 sayılı Kanunun (ı) bendi kapsamında doğrudan temin usulü kullanılarak temin edilebilir. Meslekî eğitim kursları ve eğitim programları, aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programları için hizmet alımlarının doğrudan temin usulüne başvurularak karşılanması mümkündür.

9. Oy Pusulası Kâğıdı ve Oy Zarfı Kağıdı Alımı İle Oy Zarfı Yapımı Hizmeti, Oy Pusulası Basım Hizmeti Alımı

Cumhurbaşkanının seçilmesi, Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, milletvekili seçimleri, mahallî idareler ile mahalle muhtarlıkları ve ihtiyar heyetleri seçimi için yapılacak filigranlı oy pusulası kâğıdı ile filigranlı oy zarfı kâğıdı alımı, oy pusulası basımı, oy zarfı yapımı hizmetleri ile bu seçimlere yönelik her türlü seçim malzemelerinin alımı ile yurt dışı seçim harcamalarının doğrudan temin usulüne başvurularak temin edilmesi mümkündür.

Kanunun 22. maddesinin (i) bendinde yer alan düzenlemenin gerekçesinde, hükmün Yüksek Seçim Kurulu ile İl Seçim Kurulu Başkanlıklarının görev ve yetkilerini zamanında yerine getirmesini ve seçimlerin düzenli şekilde gerçekleştirilmesini, seçimle ilgili ihtiyaçların temininin ihale süreçlerinden ayrı tutulup öncelikle ve süratle tamamlamayı sağlamak amacıyla eklendiği belirtilmektedir⁵⁵.

Doğrudan temin yoluyla seçim malzemelerinin temin edilmesinin saydamlık, rekabet, eşit muamele ilkelerini ihlal ettiği ve Anayasanın 2. ve 10. maddesine aykırı olduğu iddiasıyla açılan iptal davasında Anayasa Mahkemesi, (i) bendinde yer alan düzenlemenin seçim güvenliğini etkilemeyeceğini, hükmün özel veya belli kişiler lehine getirildiği sonucuna ulaşamayacağını

⁵⁴ 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (b) ve (c) bentlerinde sayılan görevlerine ilişkin hizmet alımları ile 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 48 inci maddesinin yedinci fıkrasında sayılan görevlerine ilişkin hizmet alımları.

⁵⁵ Seçim sürecinde ihtiyaç duyulan her türlü malzemelerin yaklaşık maliyeti eşik değerin üzerinde olduğundan, (i) bendi hükmü eklenmeden önce bu ihtiyaçların açık ihale usulü ile karşılanması gerekmiştir.

ifade ederek iptal isteminin reddine karar vermiştir⁵⁶. Ancak, seçim dönemlerine yönelik olan bu durumların, düzenlemenin gerekçesinde de belirtildiği üzere işlemlerin süratle tamamlanabilmesine yönelik olarak seçimin olağan dönemi dışında yapıldığı durumlarla sınırlı olarak uygulanmasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Doğrudan temin usulüne başvuran idarelerce, Kanunun 22. maddesinde sayılan hallerin varlığının, somut durumun şartları tam ve doğru şekilde açıklanarak belgelenmesi gerekmektedir. Doğrudan temin usulüne başvurularak gerçekleştirilen alımlarda, ilan prosedürünün bulunmaması sebebiyle zedelenen şeffaflık ilkesinin teminini sağlamak üzere, Doğrudan Temin Kayıt Formunun süresi içinde doldurulması ve alımların kayıt altına alınması önem taşımaktadır. Aksi halde, doğrudan temin usulünün, ihale usullerinin eşitliği ve şeffaflığı sağlamak üzere öngörülen ciddi ve yoğun prosedürlerinden sıyrılmak üzere kullanılma tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Bu durumun ise, kamu kaynaklarının kullanımı üzerinde hukuka ve kamu yararına aykırı sonuçlara yol açması kaçınılmazdır.

Kanunun lafzı ve gerekçesi doğrudan teminin sınırlı ve özel bir usul olduğunu vurgulamakta, idari makamların ihale usullerinden birini uygulaması gereken hallerde doğrudan temin yoluyla alım gerçekleştirmek konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bu açıdan Kanunda öngörülen temel ilkelerden olan alımların ve işin kısımlara bölünmesi yasağı dikkate alınmalı ve ihale prosedürünü izlemek yerine doğrudan temin usulünü uygulayan kamu görevlileri hakkında idari ve cezai yaptırım uygulanmalıdır.

Doğrudan temin usulüne başvuru hallerden biri Kanunda belirtilen tutarı aşmayan ihtiyaçların alınmasıdır. Bu durumun varlığı halinde büyükşehir belediyesi sınırları içinde olan ve olmayan idareler arasındaki tutar farkının, taşra teşkilatı birimleri ve mahalli idareler bakımından gerekli olduğunu söylemek mümkünse de; kamu kurumları bakımından belirlenen tutar farkının dengelenmesi gerekmektedir.

⁵⁶ “Dava dilekçesinde, kuralda kamu yararı dışında gizli amaçların bulunduğu ileri sürülmüş ise de gerekçesi ve niteliği yukarıda belirtilen kuralın, kamu yararı düşüncesi olmaksızın özel çıkarlar gözetilerek veya belli kişiler lehine getirildiği sonucuna ulaşılamadığından, hukuk devleti ilkesine aykırılığından söz edilemez... Kuralın Anayasa'nın 10. maddesi ile ilgisi görülmemiştir.”, AYM, 25.12.2014, E. 2014/16, K. 2014/197, RG, 15.04.2015, S. 29327.

Oy pusulası kâğıdı ve oy zarfı kağıdı alımı ile oy zarfı yapımı hizmeti, oy pusulası basım hizmeti alımı ile ilgili düzenlemenin gerekçesinde de belirtildiği üzere işlemlerin süratle tamamlanabilmesine yönelik olan hükmün, erken seçim hali gibi olağan dönemlerinden önce seçim yapılması halinde uygulanmasının daha yerinde olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AKBULUT Berrin, “Edimin İfasına Fesat Karıştırma Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, S.10, s. 41-72.
- AKGÜNER Tayfun/BERK Kahraman, *İdare Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul 2017.
- AKYILMAZ Bahtiyar/SEZGİNER Murat/KAYA Cemil, *Türk İdare Hukuku*, 9. Baskı, Ankara 2018.
- ALTUN Muhsin, *Yeni Kamu İhale Düzeni Uygulama Esaslarının Açıklanması*, Ankara 2004.
- ARSLAN Çetin, *İhaleye Fesat Karıştırma Suçu*, 2. Baskı, Ankara 2010.
- ATAY Ender Ethem, *İdare Hukuku*, 6. Baskı, Ankara 2018.
- BİRSEN İsmail, “Kamu İhale Kanunu Uygulamasında Başvuru Usulü”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 88, 2013, <https://www.jurix.com.tr/article/2106> (E.t. 03.05.2018).
- BÜLBÜL Duran/ KAYA Ali, *Doğrudan Temin*, Ankara 2017.
- ÇAĞLAYAN Ramazan, *İdare Hukuku*, 6. Baskı, Ankara 2018.
- ÇELİKTAŞ İbrahim, “4964 Sayılı Kanunla 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda Yapılan Değişikliklerin, İhale Usulleri ve Bunların Sözleşmeye Bağlanmaları Açısından Değerlendirilmesi”, *Sayıştay Dergisi*, S. 50- 51, 2003, s. 103-120.
- GÜNDAY Metin, *İdare Hukuku*, 11. Baskı, Ankara 2017.
- İNAN Atilla, *İhale Hukuku Ders Notları*, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2016.
- KOCA Mahmut/ ÜZÜLMEZ İlhan, “İhaleye Fesat Karıştırma Suçu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 4, S. 13, 2013, s. 1- 40.
- KOCA Mahmut/ ÜZÜLMEZ İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 2. Baskı, Ankara 2015.
- ODYAKMAZ Zehra/KAYMAK Ümit/ERCAN İsmail, *İdare Hukuku*, 16. Baskı, İstanbul 2015.
- ÖZDEMİR Eyüp, “Kamu İhale Kanunu’na Göre İhale Usulü”, *İdare Hukuku Ed. YILDIRIM Turan*, 7. Baskı, İstanbul 2018.
- ÖZEK Ali, “Kamu İhale Kanununda Bazı Değişiklikler ve Sonuçları”, *Malî Hukuk*, Eylül-Ekim 2003.
- ÖZGENÇ İzzet, *Gereğeli Türk Ceza Kanunu*, 1. Baskı, Ankara 2004.
- ÖZGENÇ İzzet, *İhale Sürecinde İşlenen Suçlar*, 1. Baskı, Ankara 2011

SANCAKDAR Oğuz/**US** Eser/**KASAPOĞLU** **TURHAN** Mine/**ÖNÜT** Lale Burcu/**SEYHAN** Serkan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 7. Baskı, Ankara 2018.

TAŞDELEN Aziz, "Kamu Harcama İhalesi Sürecinde İhale ve Sözleşme Aşamaları ile Bu Aşamaların Yargı Yolları Ayrımını Belirleyici Rolü", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 69, S. 1- 2, 2011, s. 43- 60.

TAŞDELEN Aziz, *Kamu Harcamaları Hukukunda İhale Süreci*, Turhan Kitabevi, Ankara 2004. (*ihale*).

ZABUNOĞLU Yahya Kazım, *İdare Hukuku*, C. 1, Ankara 2012.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060226-3.htm>
(E.t.17.04.2018).

<http://emsal.danistay.uyap.gov.tr> (E.t. 16.04.2018).

<https://www.kazanci.com> (E.t. 17.04.2018).

<https://www.e-icisleri.gov.tr> (E.t. 17.09.2018).

<https://ekap.kik.gov.tr> (E.t. 04.09.2018).

<http://www.hukukturk.com> (E.t. 04.09.2018).

<http://www.lexpera.com.tr> (E.t. 04.12.2018).

<https://mevzuat.tbmm.gov.tr/> (E.t. 18.12.2018).